

Vladimir Huzjan*

Zavod za znanstveni rad HAZU u Varaždinu
Hrvatska

UDK: 94(=163.41)“1915/1916“

DOI: 10.19090/gff.2020.1.67-93

Originalni naučni rad

O LIJEČENIM I UMRLIM SRIJEMCIMA INTERNIRANIM U VARAŽDINU 1915. I 1916. GODINE**

U ovome radu autor po prvi put objavljuje podatke o identitetu interniranih Srijemaca u Varaždinu tijekom ratne 1915. i 1916. koji su liječeni u gradskoj bolnici ili nemoćnici odnosno koji su umrli i bili pokopani na gradskom groblju. Pod pojmom *internirani Srijemci* podrazumijeva se na silu internirano civilno stanovništvo donjeg Srijema u unutrašnjost Austro-Ugarske Monarhije, najvećim djelom Srba, dok slučajevi u Varaždinu pokazuju da se u manjem broju radilo i o Romima. Prikazani su i analizirani osobni podaci za 131 liječenu i 58 pokopanih osoba. Arhivski izvori potvrdili su da se o njima vodila liječnička skrb. O ukupnom broju interniranih Srijemaca tijekom Prvog svjetskog rata na području grada Varaždina i Varaždinske županije može se samo nagađati.

Ključne riječi: Srijemci, Srbi, Romi, Varaždin, Prvi svjetski rat, internacija, smrt, 1915.

1. UVOD

O ovoj gotovo zapostavljenoj temi napisana su svega dva rada koja se tematski odnose na područje grada Varaždina. Opširniji je rad Višnje Burek pod nazivom: "Internirci i bjegunci na varaždinskom području u vrijeme Prvog svjetskog rata", a drugi je rad Vladimira Huzjana pod nazivom: "O ranjenicima i zarobljenicima u Varaždinu 1914. i 1915. te invalidima i ratnom groblju nakon *Velikog rata*" (Burek, V. 2016., Huzjan, V. 2014.).¹ U oba rada autori su predstavili uzroke prisilnog dolaska i opisali boravak interniraca iz Srijema, austro-ugarskih građana, koje se u lokalnim medijima propagandno nazivalo *srpskim veleizdajnicima*. Za razliku od prva dva, u ovom radu objavit će se osobni podaci interniranih Srijemaca u Varaždinu koji su do danas ostali nepoznati. Istraživanje je

* vhezjan@gmail.com

** Zahvaljujem Državnom arhivu u Varaždinu na susretljivosti pri istraživanju.

¹ Vidi još i: *Narod u nevolji. Veliki rat na varaždinskom području* (2014.) i Kolar Dimitrijević, M. (2004).

provedeno u Državnom arhivu u Varaždinu gdje su pregledani *Zapisnici poglavarstva Grada Varaždina* (1914.-1918.), *Redovni spisi Gradskog poglavarstva Varaždin* za sve četiri ratne godine, kao i za 1920. u kojoj je pronađena većina spisa sa sumarnim podacima te *Knjiga mrtvaca. Općeniti grobovi (1903-1918)*.² U tom smislu, postoji mogućnost da se za ovu temu u budućnosti možda nađe još podataka čime bi se dosadašnja saznanja sadržajno dopunila.

Kada je *Veliki rat* počeo, jedan od prioriteta gradske uprave bilo je rukovođenje procesom mobilizacije, no ubrzo će pitanje nedostatka namirnica, rasta cijena, stvaranje tzv. crnog tržišta, prihvata sve većeg broja ranjenika, izbjeglica i interniraca preuzeti pažnju gradskih vlasti. Tadašnji gradski načelnik Pero Magdić, ujedno i potpredsjednik Sabora, nastojao je olakšati svakodnevni život. Školska i gimnazijska mladež, gradsko kazalište i kino prikazivači organizirali su dobrotvorne koncerte i priredbe na kojima se prikupljao novac za potrebite. Jasno, to su sve bili pokušaji ublažavanja ratnog stanja s kojim su se građani Varaždina susreli. U upravnom smislu Gradu je smanjena autonomija te je počeo raditi prema okružnicama i naredbama viših vlasti – gradonačelnik je bio odgovoran *vladinom povjereniku za županiju Varaždinsku i grad Varaždin*, a ovaj banu. S obzirom na rat, Varaždinci su sudjelovali u njegovim bitkama i to najviše u 16. varaždinskoj pješačkoj pukovniji, 5. i 12. ulanskoj pukovniji, 31. lovačkom bataljunu te 39. poljsko-topničkoj pukovniji. U početku sudjelovali su u borbama na srpskom i crnogorskom bojištu, a nakon toga na istočnom i talijanskom. Neki su kasnije sudjelovali i u proboju solunskog bojišta sa snagama jugoslavenskih dobrovoljaca. (*Varaždin i sjeverozapadna Hrvatska u Velikom ratu 1914.-1918.*, 2014).

Tijekom *Velikog rata* jedini dio Kraljevine Hrvatske i Slavonije koji je imao dodira s Kraljevinom Srbijom i na kojem se osjetio rat bio je Srijem (Herman Kaurić, V. 2009, Matanović, D. 2013, Tominac, N. 2014, Lukić, A. 2015). Naime, srpska vojska je od 6. do 14. rujna 1914. napravila prodor između Srijemske Mitrovice i Zemuna. Ne ponavljajući već poznate detalje ratnih zbivanja u Srijemu tijekom 1914., treba istaknuti da se poslije ponovnog zauzimanja pograničnog djela Srijema austro-ugarska vojska okrutno obračunala s lokalnim civilima srpske nacionalnosti. U citatu je zabilježeno: "Sela su spaljena, preostalo srpsko stanovništvo je kažnjeno, nepoćudni su strijeljani, nepouzđani su izdvojeni, a dio lojalnoga srpskog stanovništva preseljen je duboko u unutrašnjost zemlje, u logore

² Spisi o interniranim Srijemcima u Varaždinu nastali su od 1914. do 1916. i danas se u Državnom arhivu u Varaždinu dio nalazi u kutiji Redovnih spisa za 1920. godinu. U toj kutiji navedeni spisi nisu odvojeni od drugih niti su posebno numerirani (op. a.).

za internirce, te su u njima ostali skoro do kraja rata." (Dobrovšak, Lj., 2016). Ipak, dio interniranih Srijemaca samovoljno se vratio u zavičaj u proljeće 1915., no zbog otežanih uvjeta života i opreza vlasti od njihovog eventualnog pomaganja Kraljevini Srbiji, ponovno su internirani u unutrašnjost, pa i na područje Varaždinske županije. Internirani Srijemci bili su Srbi, a slučajevi u Varaždinu pokazuju da se u manjem broju radilo i o Romima³. Stanovništvo drugih nacionalnosti nastavilo je normalno živjeti u srijemskim selima, koliko su to ratne okolnosti dopuštale. Internirani Srijemci bili su u ekonomski teškom stanju ili uništeni jer su opljačkani, a njihovi posjedi zaplijenjeni. (Iskruljev, T., 2014., Ninković, N., Vasin, G., 2018.).

2. O INTERNIRANIM SRIJEMCIMA U VARAŽDINU

Krajem 1914. u Varaždin su počeli pristizati prvi austro-ugarski ranjenici, ruski zarobljenici i internirani Srijemci. Potonjih je do kraja prve ratne godine u grad stiglo 1.768.⁴ Lokalna novina *Hrvatsko pravo* propagandno je izvijestila da se radilo o *srpskim veleizdajnicima* protiv Austro-Ugarske Monarhije, a dopremljeni su iz Zemunskog i Rumskog kotara.⁵ U *Kronici Franjevačkog samostana sv. Ivana Krstitelja u Zemunu* za 1914. godinu je zabilježeno: "Internirani zemunski Srbi. 29. X. 1914. Internirani su svi Srbi grada Zemuna. Povodom evakuacije bilo je neprestano signaliziranje i davanje drugih znakova neprijateljskoj vojsci iz Zemuna i Kotara, te je vojnička oblast bila prisiljena, da odstrani cjelokupno pučanstvo grčko istočne vjere iz Zemuna i okolice, na granici. Ispražnjenje grčko istočnog živilja počelo je najprije u gradu Zemunu, a zatim po kotaru, što je trajalo cijeli mjesec dana do konca mjeseca studenoga 1914." (Batorović, M. 2016).

Najveći broj interniranih Srijemaca u Varaždinskoj županiji bio je raspoređen u gradu Varaždinu i bližoj okolini na poljoprivrednim imanjima i tvrtkama gdje su obavljali razne poslove. Teško je odrediti točna mjesta njihova smještaja i zaposlenja, jer postojeći arhivski izvori ne sadrže takve podatke. No, njihov rad nije bio stihijski određen, već načelno uređen prema *Pravilniku ces. i kr. Ministarstva rata o uporabi ratnih zarobljenika*. Naime, načelno su imali uređenu dnevnicu, radno vrijeme, hranu, smještaj, dan odmora i drugo, no to se rijetko

³ U Tablici 1 vidi red. br. 58, 67, 68, 86, 87, 123.

⁴ Burek, V. (2016.), 353.

⁵ Doprema srpskih veleizdajnika u Varaždin (13. list. 1914.), *Hrvatsko pravo*, str. 2.

poštivalo.⁶ Dio njih nije bio radno sposoban ili nije mogao obavljati naložene poslove te su mnogi iscrpljeni umrli. (Iskruljev, T., 2014., Ninković, N., Vasin, G., 2018.).

Kako bi si olakšali smještaj, internirani Srijemci su kod lokalnih trgovaca nabavljali što im je bilo potrebno. U ljekarni *K Salvatoru* kupili su četke, kapi, mast, pamuk, prašak, obloge, sapune i druge predmete, a račun je izdan za: "(...) povoje i ljekarije srbskim zatočenim ranjenicima u Varaždinu" na iznos od 126,98 kruna.⁷ Zatim u trgovini M. L. Steinerja kupljeno je 20 komada slamnjača i jastuka za 74,40 kruna⁸ ili u trgovini J. Dragonera 20 pernatih gunjeva za 104 krune.⁹ Neke od njihovih smještajnih prostorija su raskužene, nabavljena je slama za jastuke, rublje je redovito prano, a kupljena su i dva umivaonika te plehnata šalica i porculanska zdjela.¹⁰ Sve ove račune Srijemcima je platio *vladin povjerenik za županiju Varaždinsku i grad Varaždin* Stjepan pl. Belošević.¹¹ Plaćanje ovih manjih iznosa pokazuje da su bili materijalno osiromašeni.

U Varaždinu se dio interniranih Srijemaca u međuvremenu razbolio i završio na liječenju u gradskoj bolnici. Njihov broj je s vremenom rastao i mjesta u gradskoj bolnici nije bilo dovoljno te je gradski načelnik Pero Magdić zatražio od S. pl. Beloševića odobrenje da dio Srijemaca smjesti u gradsku nemoćnicu (sirotište) koja se nalazila kraj crkve Sv. Florijana. S obzirom na okolnosti, tj. veliki broj ranjenih vojnika u gradskoj bolnici, nije bilo mjesta za sve te je molbi udovoljeno.¹²

⁶ *Narod u nevolji. Veliki rat na varaždinskom području* (2014.), 21.

⁷ Državni arhiv u Varaždinu, Redovni spisi Gradskog poglavarstva Varaždina (dalje HR-DAVŽ, RS GPV), 1920., kutija 11201 – 12000. Dokument nije numeriran. Datum izdavanja računa je 31. listopada 1914. godine.

⁸ Isto. Datum izdavanja računa je 19. listopada 1914. godine.

⁹ Isto. Datum plaćanja računa je 19. listopada 1914. godine.

¹⁰ Isto. Na računu je bilješka: "Ovi predmeti naručeni su za gradsku nemoćnicu k Svetom Florijanu za Srijemce na račun presvijetlog gospodina vladinog povjerenika za grad Varaždin."

¹¹ HR-DAVŽ, RS GPV, 1914., br. 8883.

¹² "Presvijetli gospodine! Čim se je u gradu Varaždinu interniralo preko 500 stanovnika pravoslavne vjere iz Srijema opazilo se je da imade medju njima teško bolesnih, koji su bezuvjetno trebali bolničku njegu. Ovogradska bolnica Franje Josipa I. nije mogla da jih primi u svoju njegu, jerbo je već prije bilo sa vojnom oblasti utanačeno da će se u gradskoj bolnici smjestiti 100 ranjenih vojnika, što je i učinjeno, pa je tako broj građanskih bolesnika morao biti ograničen. (...) da se nadju zgodne prostorije gdje bi se mogla smjestiti bolnica

U gradskoj nemoćnici internirani Srijemci dobivali su svu liječničku skrb kao da su u gradskoj bolnici. Sestre milosrdnice vodile su zdravstvenu skrb o njima, a trošak u iznosu od 2 krune dnevno po pacijentu plaćala je kraljevska vlada. S općim porastom cijena, kasnije će porasti i cijena dnevne skrbi po pacijentu na 2,5 krune. Preostali iznos dobivenog novca trošen je na nabavku lijekova i drugih potrepština za Srijemce.¹³

Do kraja studenoga 1914. povećao se broj bolesnih te je gradonačelnik P. Magdić izvijestio S. pl. Beloševića da je gotovo cijela gradska nemoćnica predana Srijemcima za upotrebu. Zato se moralo nabaviti novih 10 komada blazina i pokrivača.¹⁴ U nemoćnici su ostale svega tri sobe koje su ostavljene bolesnim i siromašnim Varaždincima. U razdoblju od 20. listopada 1914. do 30. lipnja 1915. u nemoćnici je liječeno 285 Srijemaca.¹⁵ U to vrijeme Grad se uspješno borio protiv zaraza obavještavanjem građana o pravilnom postupanju, izolacijom oboljelih, čak i određivanjem posebnog vremena ukopa civila i vojnika umrlih od zaraze.

Doprema srpskih veleizdajnika u Varaždin. Jučer prije podne stigao je prvi transport žitelja iz Srijemske županije, rumske kotara, koji su sudjelovali kod veleizdajničkih čina protiv naše vojske. U svemu stigle su 103 osobe, što muškaraca, a što žena. Dopraćenici vrlo su lošeg izgleda, te bude u čovjeku vrlo neugodan dojam. Kako doznajemo, biti će isti smješteni po raznim vlastelinskim dvorovima u okolišu, gdje će si prisilnom zaradnjom zasluživati svoj svagdanji kruh. Dopremljeno ih ima u svemu biti 659 pa kako je prvi transport od 103 stigao, prinadoći će još 556. Dopraćenici su pod eskortom naših zagorskih ustaša.

Fotografija 1. Iz lokalnih novina *Hrvatsko pravo*¹⁶

specijalno za bolesne zatočnike, kojima bi se davala isto onakova njega, kao i u gradskoj javnoj bolnici." HR-DAVŽ, RS GPV, 1920., br. 14093/1914.

¹³ HR-DAVŽ, RS GPV, 1920., kutija 11201 – 12000. Dokument je pisan rukom 20. lipnja 1918. godine. Nije numeriran.

¹⁴ HR-DAVŽ, RS GPV, 1920., br. 106/Pr:-1914.

¹⁵ HR-DAVŽ, RS GPV, 1920., kutija 11201 – 12000, br. 7724/1915.

¹⁶ Doprema srpskih veleizdajnika u Varaždin (13. list. 1914.), *Hrvatsko pravo*, str. 2.

Fotografija 2. Gradska nemoćnica kraj crkve sv. Florijana¹⁷

3. ANALIZA DOBIVENIH PODATAKA

Dostupno arhivsko gradivo omogućilo je analizu podataka za 131 bolesnog interniranog Srijemca koji je 1915. i 1916. bio liječen u Varaždinu. Treba ponoviti da se prikupljeni podaci nalaze u kutijama iz vremena nakon *Velikog rata*, stoga postoji mogućnost da će se u budućnosti naći novi podaci kojima će se ovaj rad dopuniti. U prilogu je Tablica 1 s popisom podataka. Naveden je redni broj, zatim broj bolesnika u glavnoj bolničkoj knjizi, ime i prezime, zanimanje bolesnika, mjesto življenja prije interniranja, bolest od koje se liječio te kakav je bio rezultat liječenja.¹⁸

Nakon obrade podataka, rezultati su sljedeći: među interniranim Srijemcima, u Varaždinskoj bolnici i kasnije u gradskoj nemoćnici, najviše se liječilo muškaraca

¹⁷ Snimio autor 9. ožujka 2020. godine.

¹⁸ Tablice u izvornom dokumentu sadrže podatke o dužini i trošku liječenja koje su ovdje izostavljene (op. a.).

(90 posto).¹⁹ U najvećem djelu, internirani Srijemci liječili su se od bronhitisa, gastritisa i miokarditisa. U nešto manjem omjeru, osobe su liječene od poliartritisa, reumatizma, svraba, gripe, upala ili čireva. Treba dodati da se u 12 slučajeva iz izvora nije mogla pročitati bolest, a najveći broj bolesti se, zapravo, pojavio jednom ili dva puta poput herpesa, mastitisa, angine, konjuktivitisa i dr. Od pojedinaca Stevan Nikolić iz Obreža,²⁰ Petar Nikolić iz Surčina²¹ i Radovan Stojaković iz Ugrinovaca liječili su se po dva puta.²²

Što se tiče rezultata liječenja, više od polovice bolesnih Srijemaca je ozdravilo (55 posto). Tek je 12 posto bilo neizliječeno, a umrlo je devet posto pacijenata. Pokopani su na lokalnom groblju. Onih koji se nisu u potpunosti izliječili, već im je zdravlje poboljšano, bilo je 24 posto. Zatim, dobiveni podaci pokazuju da je najveći broj Srijemaca prije internacije doveden iz Surčina (27 osoba), Dobanovaca (20 osoba) te Batajnice i Ugrinovaca (15 osoba). Ističu se još i mjesta Karlovčić, Obrež i Šašinci iz kojih se liječilo po osam osoba. Ostala mjesta iz Srijema spominju se u svega nekoliko slučajeva.

Što se tiče zanimanja, najveći broj liječenih interniraca bili su ratari ili zemljoradnici. Ostala zanimanja javljaju se u par slučajeva. Jovan Lakočević i Dimitrije Janošević bili su posjednici,²³ Aco Nikolić i Aleksandar Bačvanin trgovci,²⁴ Nikola Brlja i Stanko Petrović kovači,²⁵ a Pavao Babić bio je pisar,²⁶ Nikola Simić nadkučar²⁷ te Živojin Stokić čobanin.²⁸ Zabilježena su i ženska zanimanja: Ljubica Vučković i Draga Marić bile su gospodarice,²⁹ a Anka Nikolić, Jelena Kovalrak i Živka Vladislavljević kućanice.³⁰ Za tri osobe je pod *zanimanje* navedeno da su Romkinje: Kata Nikolić te Diana i Bojana Jovanović.³¹ Pod istom "kategorijom" je i

¹⁹ Liječenih žena bilo je 13. Vidi u tablici red. br: 53, 54, 58, 66, 67, 72, 86, 87, 99, 101, 119, 122, 123.

²⁰ U Tablici 1 vidi red. br. 100, 128.

²¹ U Tablici 1 vidi red. br. 38, 112.

²² U Tablici 1 vidi red. br. 70, 97.

²³ U Tablici 1 vidi red. br. 59, 113.

²⁴ U Tablici 1 vidi red. br. 6, 85.

²⁵ U Tablici 1 vidi red. br. 56, 111.

²⁶ U Tablici 1 vidi red. br. 114.

²⁷ U Tablici 1 vidi red. br. 84.

²⁸ U Tablici 1 vidi red. br. 65.

²⁹ U Tablici 1 vidi red. br. 53, 54.

³⁰ U Tablici 1 vidi red. br. 66, 72, 122.

³¹ U Tablici 1 vidi red. br. 58, 86, 87.

troje djece interniranih Srijemaca: Jovanka i Jovan Nikolić te Marija Vladisavljević.³² Najčešće prezime koje se spominje među liječenim internircima je Nikolić (13 puta) te Vladisavljević i Jovanović po šest puta.

Ranije je navedeno da su neki internirani Srijemci umrli u Varaždinu te da su pokopani na gradskom groblju. Prema podacima iz *Knjige mrtvaca (1903.-1918.)* zabilježen je ukup 58 osoba (vidi Tablicu 2).³³ Tijekom 1915. umrlo je 35 osoba (60 posto), a 1916. godine 23 osobe (40 posto). Najveći broj pokopanih Srijemaca umrlo je od tuberkuloze, srčanih bolesti i tifusa, dok se u manjem omjeru javljaju upala pluća i bolesti bubrega, a svega jednom debilizam, demencija, hepatitis, karcinom i gastritis.³⁴ Vrijeme kada su internirani Srijemci najviše umirali bilo je tijekom zimskih mjeseci, a razlozi mogu biti loši uvjeti smještaja, oskudna odjeća ili obuća te opća iscrpljenost. Arhivski podaci iz spomenute *Knjige mrtvaca* govore i o dobi umrlih. Tako ih je najviše umrlo u dobi između 50. i 59. godine starosti (26 posto) te od 60. do 69. godine starosti (21 posto). Najstariji umrli je 85-godišnji Pajo iz Šašinaca (prezime nečitko zapisano), a najmlađa umrla osoba je sedmodnevni Radko Ignjatović s dijagnozom debilizma.³⁵ Podaci pokazuju da je umrlo još dvoje djece: Lepasava Ljubinković iz Petrovčića stara jednu godinu i Crnjanski (ime nečitko zapisano) iz Deča star dvije godine.

Podaci o umrlima navode gdje su bili smješteni u trenutku smrti. Tako je njih 84 posto bilo u Varaždinu, a u ostalih pet mjesta u manjem omjeru: Konjščina - pet posto, Jurketinec – tri posto, a Lipovnik, Tužno, Bisag i Klenovnik – dva posto. Zatim, podaci pokazuju da je oženjenih/udanih bilo 48 posto, neoženjenih/neudanih 21 posto, udovaca/udovica 10 posto, dok za 21 posto osoba taj podatak nije naveden. Arhivski podaci govore i o zavičaju interniranih Srijemaca pokopanih u Varaždinu – najviše ih je iz Dobanovaca (13), Surčina (devet), Batajnice (osam), Petrovčića (sedam) te Šašinaca (pet). Ostala mjesta spominju se jednom ili dva puta. No, za samo jednu osobu se navodi da je rođena u Varaždinskoj internaciji – spomenuti Radko Ignjatović.

Pri kraju analize treba se osvrnuti i na pisane veze između dva popisa tj. ima li osoba koje su liječene u gradskoj bolnici ili nemoćnici, a koje su umrle i kasnije pokopane na gradskom groblju. Podaci pokazuju da se radilo o sljedećih sedam

³² U Tablici 1 vidi red. br. 67, 68, 123.

³³ HR-DAVŽ, 345, Knjiga mrtvaca, Općeniti grobovi, III. (1879) 1903-1918.

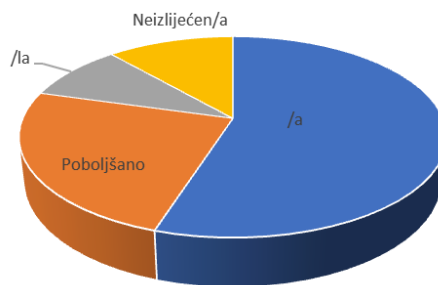
³⁴ U Tablici 2 vidi red. br. 16, 26, 34, 38, 51.

³⁵ U Tablici 2 vidi red. br. 16, 21.

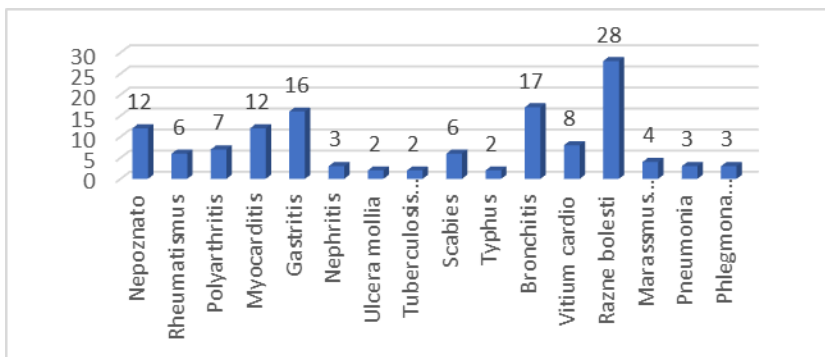
osoba: Milo Mladenović se liječio od tuberkuloze,³⁶ Ranko Vladisavljević od tifusa,³⁷ Ivan Vladisavljević od problema s plućima,³⁸ zatim Naum Uzelac od tuberkuloze,³⁹ Dimitrije Opačić od problema sa srcem,⁴⁰ Vladimir Nikolić od tifusa⁴¹ te Nešo Jovanović od tuberkuloze.⁴²

Na kraju analize treba istaknuti da je sudbina interniranih Srijemaca vezana uz okupaciju Kraljevine Srbije tijekom 1916. godine. Kada je nestala opasnost od napada, preživjeli internirani Srijemci pušteni su kućama. Što se tiče umrlih i njihovih grobova, danas ne postoji nikakvo obilježje na varaždinskom groblju koje bi sugeriralo da su internirani Srijemci bili pokapani tijekom ratne 1915. i 1916. godine.

Grafikon 1. Rezultati liječenja interniranih Srijemaca

Grafikon 2. Vrste bolesti od kojih su liječeni internirani Srijemci

³⁶ U Tablici 1 vidi red. br. 116, u Tablici 2 vidi red. br. 2.

³⁷ U Tablici 1 vidi red. br. 118, u Tablici 2 vidi red. br. 10.

³⁸ U Tablici 1 vidi red. br. 4, u Tablici 2 vidi red. br. 35.

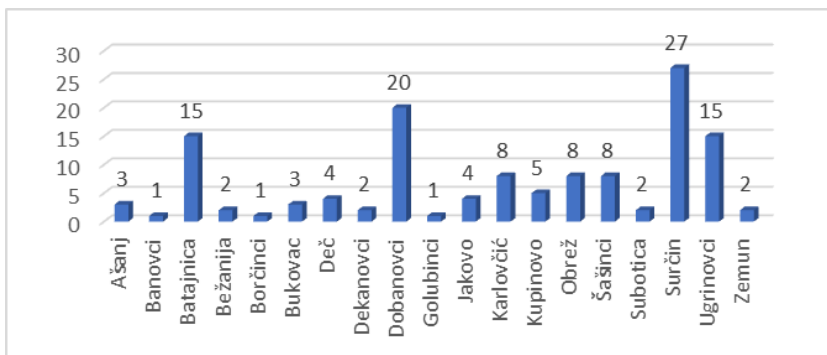
³⁹ U Tablici 1 vidi red. br. 35, u Tablici 2 vidi red. br. 46.

⁴⁰ U Tablici 1 vidi red. br. 78, u Tablici 2 vidi red. br. 51.

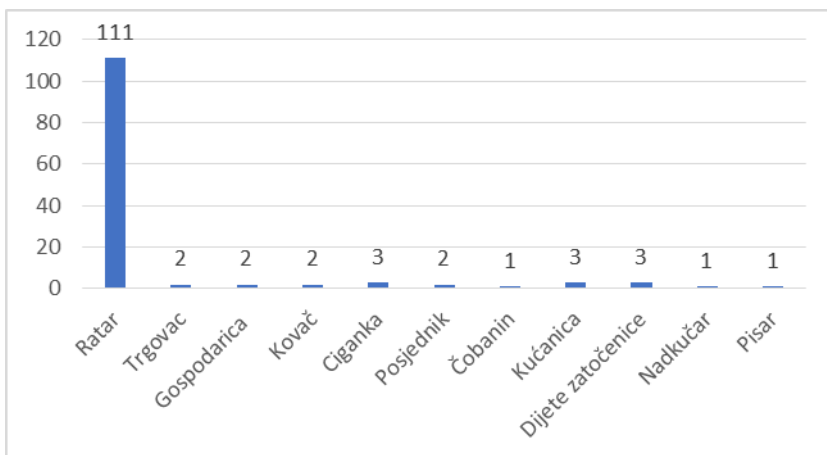
⁴¹ U Tablici 1 vidi red. br. 60, u Tablici 2 vidi red. br. 53.

⁴² U Tablici 1 vidi red. br. 35, u Tablici 2 vidi red. br. 58.

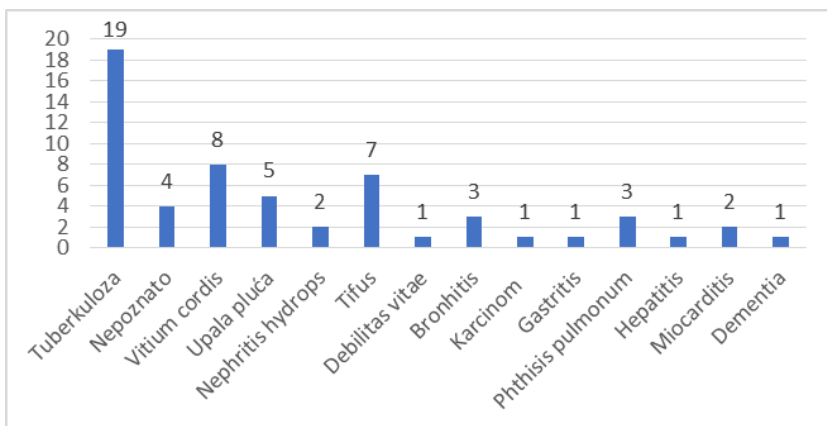
Grafikon 3. Zavičaj liječenih interniranih Srijemaca

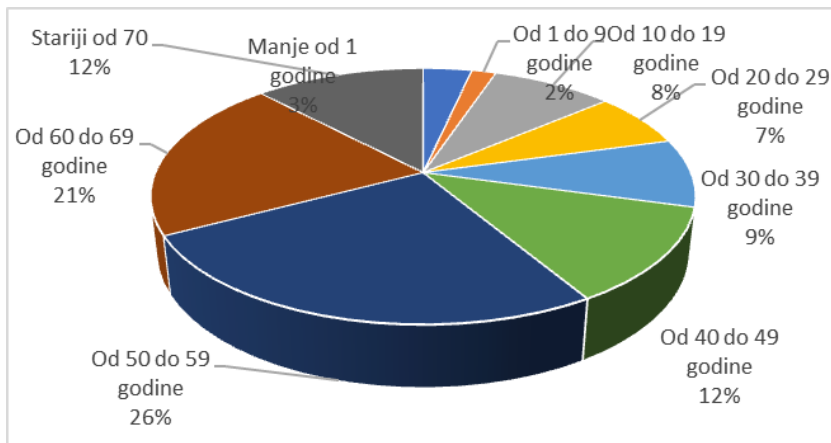
Grafikon 4. "Zanimanje" liječenih interniranih Srijemaca (izvorni zapis)

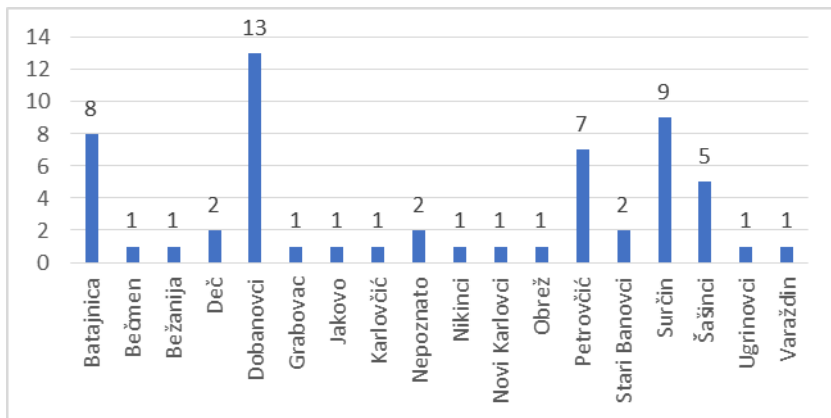
Grafikon 5. Uzrok smrti interniranih Srijemaca pokopanih u Varaždinu

Grafikon 6. Dob interniranih Srijemaca pokopanih u Varaždinu

Grafikon 7. Zavičaj interniranih Srijemaca pokopanih u Varaždinu

4. ZAKLJUČAK

S nastupom prve ratne godine *Velikog rata*, u Varaždin je pristigao veći broj ranjenika, zarobljenika i građana Austro-Ugarske Monarhije od kojih je dio bio prisilno preseljen iz svojih domova i interniran u gradu jer se sumnjalo u njihovu odanost Dvojnoj Monarhiji. U ovom slučaju radilo se o civilnom stanovništvu iz Srijema, graničnog područja s Kraljevinom Srbijom. Pod pojmom *internirani Srijemci* podrazumijeva se na silu internirano civilno stanovništvo donjeg Srijema u unutrašnjost Austro-Ugarske Monarhije, najvećim djelom Srba, dok slučajevi u Varaždinu pokazuju da se u manjem broju radilo i o Romima. Po dolasku u

Varaždin, internirani Srijemci su u lokalnom tisku propagandno okarakterizirani kao *srpski veleizdajnici*.

Njihov život u gradu teško je rekonstruirati jer u arhivskim izvorima nema mnogo podataka. U službenim spisima nazivalo ih se Srijemcima i njihov boravak je bio načelno uređen. Imali su dogovorenu dnevnicu, radno vrijeme, hranu i smještaj, no to se rijetko poštivalo. Dio njih nije bio radno sposoban ili nije mogao obavljati naložene poslove te su mnogi umrli. Od lokalnih trgovaca nabavljali su potrepštine, a sve račune platio im je *vladin povjerenik za županiju Varaždinsku i grad Varaždin* Stjepan pl. Belošević što pokazuje stanje njihove materijalne osiromašenosti. Dio njih se u međuvremenu razbolio. Upravo zahvaljujući sačuvanim podacima iz gradske nemoćnice, gdje su liječeni, poznat nam je njihov identitet.

U ovom radu analizirani su podaci za 131 bolesnog interniranog Srijemca koji se 1915. i 1916. liječio u Varaždinu. U 90 posto slučajeva radilo se o muškarcima, u najvećem djelu liječili su se od bronhitisa, gastritisa i miokarditisa, a neki i više puta poput Stevana Nikolića iz Obreža, Petra Nikolića iz Surčina ili Radovana Stojakovića iz Ugrinovaca. Pozitivno je da je 55 posto liječenih Srijemaca ozdravilo, dok je 12 posto ostalo neizliječeno, a umrlo ih je devet posto. Poboljšano zdravlje bilo je za njih 24 posto. Najveći broj Srijemaca živio je prije internacije u Surčinu (27 osoba), Dobanovcima (20 osoba) te Batajnici i Ugrinovcima (15 osoba).

Što se tiče zanimanja, najveći broj liječenih interniraca bili su ratari ili zemljoradnici. Zabilježena su i ženska zanimanja poput Ljubice Vučković i Drage Marić koje su bile gospodarice, a Anka Nikolić, Jelena Kovalrak i Živka Vladislavljević kućanice. Za tri osobe je pod *zanimanje* navedeno da su Romkinje (zajedno s njihovo troje djece). Najčešće prezime koje se spominje među liječenim internircima je Nikolić (13 puta) te Vladislavljević i Jovanović po šest puta.

Internirani Srijemci koji su umrli u Varaždinu pokopani su na gradskom groblju. Prema podacima iz *Knjige mrtvaca (1903.-1918.)* zabilježen je ukup 58 osoba. Najveći broj je umro od tuberkuloze, srčanih bolesti i tifusa, a vrijeme kada su najviše umirali vezano je uz zimske mjesece. Razlozi mogu biti iscrpljenost, loša odjeća ili obuća te loši uvjeti smještaja. Što se tiče njihove starosti, najviše su umrli u dobi između 50. i 59. godine života (26 posto) te od 60. do 69. godine života (21 posto). Podaci o umrlima navode gdje su bili smješteni u trenutku smrti – 84 posto bilo je u Varaždinu. Arhivski podaci govore i o zavičaju interniranih Srijemaca pokopanih u Varaždinu - najviše iz Dobanovaca (13), Surčina (devet), Batajnice

(osam), Petrovčića (sedam) te Šašinaca (pet). Ostala mjesta spominju se jednom ili dva puta.

Na kraju zaključka treba istaknuti da se o ukupnom broju interniranih Srijemaca u gradu Varaždinu tijekom Prvog svjetskog rata može samo nagađati. Povijesni izvori potvrdili su da se o njima tijekom internacije vodila liječnička skrb. Nakon austro-ugarske okupacije Kraljevine Srbije 1916. internirani Srijemci pušteni su kućama. Što se tiče umrlih i njihovih grobova, danas ne postoji obilježje koje bi sugeriralo da su internirani Srijemci bili pokapani na varaždinskom groblju 1915. i 1916. godine.

Vladimir Huzjan

ABOUT THE INTERNED AND BURIED CIVILIANS FROM THE SRIJEM REGION IN VARAŽDIN DURING 1915 AND 1916

Summary

With the onset of the first war year of the *Great War*, a large number of the wounded, prisoners and citizens of the Austro-Hungarian Monarchy arrived in Varaždin, some of whom were forcibly moved from their homes and interned in the City and County. The term *interned civilians from the Srijem region* refers mostly to Serbs, while some cases in Varaždin show that the Roma population was also present in small percentage. In this case, they were described by the local press as *the Serbian traitors*, as part of the propaganda, because the authorities doubted their loyalty to the Dual Monarchy. Their life in Varaždin was arranged. They had a set daily allowance, working hours, food and lodging, and procured supplies from local dealers. But that was rarely respected. Many of them died because of total exhaustion or illness. All their bills were paid by the *Government Commissioner for the County of Varaždin and the City of Varaždin* Stjepan pl. Belošević. This shows how they were robbed and financially destroyed. In the meantime, some of the civilians fell ill. It is thanks to the preserved documents from the city *hospitium* that we know their identity.

This paper analyzes the data for 131 ill interned civilians from the Srijem region who were treated in Varaždin in 1915 and 1916. In 90 percent of cases, these were men who mostly received treatment for bronchitis, gastritis, and myocarditis. On a positive note, 55 percent of them were healed, 12 percent left untreated, and nine percent died. Improved health was noted for 24 percent of them. Most civilians from Srijem lived before the internment in Surčin (27 people), Dobanovci (20 people), Batajnica and Ugrinovci (15 people). For the most part, they were farmers, and three women were reported to be of Roma ethnic background. The most common surname mentioned was Nikolić (13 times), Vladislavljević and Jovanović (6 times).

The interned civilians from the Srijem region who died in Varaždin were buried in the city cemetery. According to the data from the *Book of the Dead (1903-1918)*, 58 people were buried. Most died from tuberculosis, heart disease, and typhoid, and the time of death was mostly associated with the winter months. Exhaustion, poor clothing or footwear, and poor accommodation conditions may be the reasons. Regarding their age, most died between the ages of 50 and 59 (26 percent) and between 60 and 69 (21 percent). Deaths data indicate where they were located at the time of death - 84 percent were in Varaždin. Archival records indicate also the homeland of the interned civilians from the Srijem region buried in Varaždin – they were mostly from Dobanovci (13), Surčin (9), Batajnica (8), Petrovčić (7) and Šašinci (5). Other places are mentioned once or twice.

At the end it should be pointed out that the total number of the interned civilians from the Srijem region in the city of Varaždin during the First World War can only be speculated. Historical sources have confirmed that medical care was taken during the internment. After the Austro-Hungarian occupation of the Kingdom of Serbia in 1916, the interned civilians from the Srijem region were released home. As for the dead and their graves, there is no sign today suggesting that the interned Srijem civilians were buried in the Varaždin cemetery in 1915 and 1916.

Keywords: Srijem, Serbs, Roma, Varaždin, World War I, internment, death, 1915.

LITERATURA

- Batorović, M. (2016). Opis Prvoga svjetskog rata u Kronici Franjevačkog samostana u Zemunu i ljetopisac o. Solan Matković, *Srijem u Prvom svjetskom ratu 1914.–1918.*, zbornik radova sa znanstvenog skupa održanog 9. lipnja 2015. u Vukovaru, gl. ur. Stjepan Prutki. Vukovar: Državni Arhiv u Vukovaru, Posebna izdanja I., 155.
- Burek, V. (2016). Internirci i bjegunci na varaždinskom području u vrijeme Prvog svjetskog rata. *Radovi Zavoda za znanstveni rad Varaždin*, 27. Zagreb-Varaždin: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti Zavod za znanstveni rad u Varaždinu, 347-370.
- Dobrovšak, Lj. (2016). Srijem na stranicama *Ilustrovanog lista* za vrijeme Prvoga svjetskog rata, *Srijem u Prvom svjetskom ratu 1914.–1918.*, zbornik radova sa znanstvenog skupa održanog 9. lipnja 2015. u Vukovaru, gl. ur. Stjepan Prutki. Vukovar: Državni Arhiv u Vukovaru, Posebna izdanja I., 408.
- Doprema srpskih veleizdajnika u Varaždin (13. list. 1914.). *Hrvatsko pravo*, str. 2.
- Herman Kaurić, V. (2009). Prvi svjetski rat. *Slavonija, Baranja i Srijem: vrela europske civilizacije*, Zagreb: Ministarstvo kulture Republike Hrvatske - Galerija Klovićevi dvori, 431.-435.

- Huzjan, V. (2014). O ranjenicima i zarobljenicima u Varaždinu 1914. i 1915. te invalidima i ratnom groblju nakon Velikog rata. *Varaždin i sjeverozapadna Hrvatska u Velikom ratu 1914.-1918.* Zagreb-Varaždin: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti Zavod za znanstveni rad u Varaždinu, 161-188.
- Iskrljević, T. (2014). *Raspeće srpskog naroda u Sremu 1914.* Novi Sad: Izdavačka kuća Prometej.
- Kolar Dimitrijević, M. (2004). Logor za internirane u Žlebiću i glavno središnje taborište za internirane i evakuirane u Koprivnici 1914.–1917. *Podravski zbornik*, 30. Koprivnica: Muzej grada Koprivnice, 154–177.
- Lukić, A. (2015). Srpsko-austro-ugarske borbe na donjoj Savi 1914. godini. *Rijeka Sava u povijesti*, zbornik radova, ur. Branko Ostajmer. Slavonski Brod: Hrvatski institut za povijest – Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje, 451.-478.
- Matanović, D. (2013.). Etnička i vjerska slika Srijema 1880.–1910. *Povijesni zbornik: godišnjak za kulturu i povijesno naslijeđe*, 4. Osijek: Filozofski fakultet, Sveučilište J. J. Strossmayera, 179-192.
- Narod u nevolji. Veliki rat na varaždinskom području* (2014.). Varaždin: Gradski muzej Varaždin.
- Ninković, N., Vasin, G. (2018). *Srem u Prvom svjetskom ratu – lojalnost i preki sud.* Sremska Mitrovica: Istarski arhiv Srem.
- Srijem u Prvom svjetskom ratu 1914.-1918.* (2016). Zbornik radova sa znanstvenoga skupa održanog 9. lipnja 2015., gl. ur. Stjepan Prutki. Vukovar: Državni Arhiv u Vukovaru, Posebna izdanja I.
- Tominac, N. (2014). Prvi pohod na Srbiju, *Vojna povijest*, 42, Zagreb: Večernji list, 8.-17.

Tablica 1. Popis interniranih Srijemaca liječenih u Varaždinu tijekom 1915. i 1916. godine (izvorni prijepis).⁴³

Broj tekući	Broj glavne matične knjige	Ime bolesnika	Zanimanje i mjesto nadležnosti	Bolest	Je li izliječen ili neizliječen, otpušten, umro
1	67	Jovan Davidović	Ratar u zatočenju Bežanija Zemun	Polyarthritus rheumatica	Izliječen
2	112	Petar Jakovljević	(isto) Batajnica	Polyarthritus rheumatica	Pobolšan
3	115	Aco Ljubomir Vujić	(isto) Ugrinovci	Penumonia	Izliječen
4	184	Ivan Vladislavljević	(isto) Dobanovci	Phtisis pulmonum	Umro
5	185	Vaso Janković	(isto) Dobanovci	Bronchitis	Izliječen
6	216	Aco Nikolić	Trgovac Surčin	(?)	Isto
7	217	Radovan Piperin	Ratar Surčin	Conyunctivitis	Pobolšan
8	218	Mladen Nikolić	(?) u zatočenju Surčin	Influenca	Izliječen
9	219	Bajo Zorić	Ratar u zatočenju Surčin	Gastritis	Isto
10	220	Vukašin Zorkić	(isto) Ugrinovci	Scabies	Isto
11	221	Lazar Popović	(isto) Ugrinovci	Scabies	Isto
12	222	Milan Cikuš	(isto) Batajnica	Myocarditis Bronchitis	Isto
13	223	Milan Zelenović	(isto) Batajnica	Scabies	Isto
14	224	Ivan Bačvanski	(isto) Batajnica	Scabies	Isto
15	256	Raja Stojić	(isto) Dobanovci	Polyarthritus rheumatica	Isto
16	257	Mihajlo Brlja	Ratar u zatočenju Surčin	(?)	Neizliječen
17	258	Jovan Gružetić	(isto) Ugrinovci	Vitium cardio	Pobolšan

⁴³ Popis interniranih Srijemaca liječenih u Varaždinu za 1915. ide od red. br. 1 do rednog broja 79. Od rednog broja 80 do kraja tablice upisi se odnose na 1916. godinu. Izvorni dokument sadrži više stupaca s podacima, no za ovaj rad odabrani su oni podaci koji su ovdje obrađeni. (op. a.).

Broj tekući	Broj glavne matične knjige	Ime bolesnika	Zanimanje i mjesto nadležnosti	Bolest	Je li izliječen ili neizliječen, otpušten, umro
18	260	Luka Cvetić	(isto) Dobanovci	Myocarditis Bronchitis	Isto
19	261	Živan Plavšić	(isto) Dobanovci	Cephalgia	Izliječen
20	262	Vaso Jovanović	(isto) Ugrinovci	Keratitis	Neizliječen
21	263	Mitar Straživak	(isto) Batajnica	Nephritis	Izliječen
22	264	Kosta Belić	(isto) Dobanovci	Gastritis	Isto
23	266	Luka Brlja	Ratar u zatočenju Surčin	(?)	Izliječen
24	268	Jovan Radovanović	(isto) Dobanovci	Gastritis	isto
25	269	Mita Gvozdenac	(isto) Dobanovci	Nephritis	Umro
26	270	Ivo Budiša	(isto) Karlovčić	Gastroenteritis	Umro
27	271	Meleutija(?) Marić	(isto) Ugrinovci	(?)	Izliječen
28	272	Kurman(?) Mihajlović	(isto) Batajnica	Cephalgia	Pobolšan
29	273	Jovan Lahočević	(isto) Surčin	Rheumatismus	Isto
30	274	Mile Janošević	(isto) Surčin	Vitium cardio	Isto
31	275	Sofranije Janošević	Ratar u zatočenju Surčin	Myocarditis Bronchitis	Pobolšan
32	276	Naum Uzelac	(isto) Surčin	Tuberculosis pulmonium	Umro
33	278	Milan Miletić	(isto) Surčin	(?) traumatica	Izliječen
34	279	Miloš Vladislavljević	(isto) Dobanovci	Vitium cardio	Isto
35	280	Nešo Jovanović	(isto) Karlovčić	Polyarthritus	Isto
36	281	Mita Vladislavljević	(isto) Dobanovci	Myocarditis	Pobolšan
37	282	Vlado Marković	(isto) Batajnica	Ulcera mollia	Neizliječen
38	283	Petar Nikolić	Ratar u zatočenju Surčin	Bronchitis	Izliječen
39	285	Gjoka Gjurđaković	(isto) Ugrinovci	Infiltratio (?) tbc	Isto
40	286	Petar Hadžić	(isto) Jakovo	Myodegeneratio cardio	Umro

Broj tekući	Broj glavne matične knjige	Ime bolesnika	Zanimanje i mjesto nadležnosti	Bolest	Je li izliječen ili neizliječen, otpušten, umro
41	287	Jovan Gjurdjević	(isto) Batajnica	Vitium cardio	Isto
42	288	Svetozar Ljubinković	(isto) Dobanovci	Catarrhus intestini	Umro
43	289	Dušan Savičević	(isto) Bežanija	Enteritis acuta	Izliječen
44	290	Jovan Martinović	(isto) Ugrinovci	Myalgia	Isto
45	291	Lazar Gjurdjević	(isto) Jakovo	Gastritis	Isto
46	293	Luka Živković	Ratar u zatočenju Kupinovo	Bronchopneumonia	Izliječen
47	296	Nikola Živković	(isto) Kupinovo	Marassmus senilis	Isto
48	297	Jovan Živković	(isto) Kupinovo	Marassmus senilis	Isto
49	298	Gjoka Janošević	(isto) Kupinovo	Marassmus senilis	Isto
50	299	Raja Dragoš	(isto) Dobanovci	Bronchitis	Pobolšan
51	302	Živan Ačimović	(isto) Deč	Bronchitis	Isto
52	303	Branko Vučković	(isto) Deč	Paralysis spastica	Neizliječen
53	305	Ljubica Vučković	Gospodarica u zatočenju Deč	Myocarditis	Pobolšan
54	306	Draga Marić	(isto) Deč	Arteriosclerosis	Isto
55	311	Rado Pulvalović	Ratar Surčin	Vitium cardio	Neizliječen
56	314	Nikola Brlja	Kovač Surčin	(?)	Pobolšan
57	315	Cveja Gjurdjević	Ratar Jakovo	Bronchitis	Izliječen
58	316	Kata Nikolić	Ciganka Dobanovci	Marasmus senilis	Neizliječen
59	317	Jovan Lakočević	Posjednik Surčin	Rheumatismus	Izliječen
60	318	Vlada Peladić Nikolić	Ratar Surčin	Typhus	Neizliječen
61	319	Svetozar Komljenović	Ratar u zatočenju Obrež	Ulcera pedis sin	Izliječen
62	320	Dušan Zorkić	(isto) Ugrinovci	Gonitis desetica	Neizliječen
63	324	Aleksa Damjanović	(isto) Batajnica	Rheumatismus	Izliječen

Broj tekući	Broj glavne matične knjige	Ime bolesnika	Zanimanje i mjesto nadležnosti	Bolest	Je li izliječen ili neizliječen, otpušten, umro
64	325	Savo Rašula	(isto) Batajnica	Rheumatismus	Isto
65	326	Živojin Stokić	Čobanin Karlović	Pleuritis	Umro
66	330	Anka Nikolić	Kučanica Obrež	Mastitis	Pobolšana
67	331	Jovanka Nikolić	Dijete zatočenice Obrež	Eanemia corporis	Izliječena
68	332	Jovan Nikolić	(isto) Obrež	Eanemia corporis	Isto
69	183	Stevan Nikolić	Ratar u zatočenju Surčin	Bronchitis	Izliječen
70	277	Radovan Stojaković	(isto) Ugrinovci	Pneumonia	Isto
71	304	Paja Malivuk	(isto) Dobanovci	Rheumatismus	Isto
72	327	Jelena Kovalark	Kučanica Kupinovo	Myocarditis	Neizliječena
73	337	Dušan Zelenović	Ratar Batajnica	Gastritis	Izliječen
74	341	Vlajko Ljubinković ⁴⁴	Ratar Karlović	Bronchitis	Isto
75	24	Marko Opačić	Ratar u zatočenju Šašinci	(?)	Izliječen
76	295	Mita Opačić	(isto) Šašinci	Myocarditis	Pobolšan
77	300	Mladen Radović	(isto) Šašinci	Bronchitis	Izliječen
78	322	Dimitrije Opačić ⁴⁵	(isto) Šašinci	Myocarditis	Umro
79	325	Vaso Skuletović ⁴⁶	Ratar u zatočenju St. Banovci	Gastroenteritis acuta	Izliječen
80	32	Jovo Popović	Ratar u zatočenju Bukovac	Myodegeneratio cordis	Neizliječen
81	45	Miloš Mijatović	(isto) Golubinci	Apicitis	Pobolšan

⁴⁴ DAVŽ, GPV, RS, 1916., br. 3133/1916. Na dokumentu nema broja, a na kraju je zabilježeno: "Gradska nemoćnica u Varaždinu 31. prosinca 1915." Isti dokument nalazi se u: DAVŽ, GPV, RS, 1920., kutija 11201-12000.

⁴⁵ DAVŽ, GPV, RS, 1920., kutija 11201-12000. Na dokumentu nema broja, a na kraju je zabilježeno: "Gradska nemoćnica u Varaždinu 31. prosinca 1915."

⁴⁶ Isto.

Broj tekući	Broj glavne matične knjige	Ime bolesnika	Zanimanje i mjesto nadležnosti	Bolest	Je li izliječen ili neizliječen, otpušten, umro
82	284	Jovo Popović	(isto) Bukovac	Myocarditis oedema pedis	Neizlečen
83	329	Miloš Petrović ⁴⁷	(isto) Bukovac	Poliarthritus	Izliječen
84	68	Nikola Simić ⁴⁸	Nadkučar Borčinci	Neuralgia capitis	Izliječen
85	23	Aleksander Bačvanin ⁴⁹	Trgovački pomoćnik u zatočenju (?) Zemun	Lymphomata colli	Neizlečen
86	307	Diana Jovanović	Ciganka u zatočenju Subotica	Phlegmona pedis	Izliječena
87	308	Bojana Jovanović ⁵⁰	(isto) Subotica	Enteritis	Pobolšana
88	3	Stojan Kečić	Ratar u zatočenju Šašinci	Bronchitis	Izliječen
89	18	Cvajo Barać	(isto) Šašinci	Vitium cardio	Umro
90	44	Živan Milutinović	(isto) Šašinci	(?) ventibuli	Izliječen
91	43	Jovan Mandjelavski ⁵¹	(isto) Šašinci	Enteritis	Isto
92	292	Njegovan Ilić	Ratar u zatočenju (?) Zemun	Vitium cardio	Pobolšan
93	310	Stevo Jovanović	(isto) Ugrinovci	Nephritis hydropo.	Isto
94	312	Petar Nikolić	(isto) Surčin	Bronchitis	Izliječen
95	334	Milan Zelenović	(isto) Batajnica	Scabies	Isto
96	335	Dušan Zorkić	(isto) Ugrinovci	Bronchitis	Isto
97	336	Radovan Stojaković	(isto) Ugrinovci	(?)	Isto
98	338	Žarko Savić	(isto) Ugrinovci	Fungus	Pobolšan

⁴⁷ HR-DAVŽ, RS GPV, 1920., kutija 11201-12000. Na dokumentu nema broja, a na kraju je zabilježeno: "Gradska nemoćnica u Varaždinu 20. ožujka 1916."

⁴⁸ Isto.

⁴⁹ Isto.

⁵⁰ Isto.

⁵¹ Isto.

Broj tekući	Broj glavne matične knjige	Ime bolesnika	Zanimanje i mjesto nadležnosti	Bolest	Je li izliječen ili neizliječen, otpušten, umro
99	339	Marija Cikoš	Ratar u zatočenju Ašanj Zemun	Angina tonsillaris	Izliječen
100	342	Stevan Nikolić	(isto) Obrež	Gastritis	Isto
101	345	Zora Ilić	(isto) Ašanj	Tuberculosis pulmonum	Pobolšana
102	346	Njegovan Ilić	(isto) Ašanj	Scabies	Izliječen
103	355	Raja Vuković	(isto) Dobanovci	Gastritis	Neizliječen
104	351	Mladen Jovanović	(isto) Ugrinovci	Phlegmona manus	Izliječen
105	352	Novak Suradić	(isto) Dobanovci	(?)	Pobolšan
106	353	Dušan Branković	(isto) Surčin	Rheumatismus	Isto
107	354	Aco Ignjatović	(isto) Dobanovci	Bronchitis	Izliječen
108	356	Čeda Vuković	Ratar u zatočenju Dobanovci	Herpes	Izliječen
109	357	Čeda Radosavljević	(isto) Obrež	Myocarditis	Pobolšan
110	358	Ranka Ljubinković	(isto) Karlović	Bronchitis	Izliječen
111	15	Stanko Petrović	Kovač Surčin	Phlegmona manus	Pobolšan
112	19	Petar Nikolić	Ratar Surčin	Polyarthritis rheumatica	Isto
113	24	Dimitrije Janošević	Posednik Surčin	Gastritis chron.	Isto
114	25	Pavao Babić	Pisar Karlović	Gastritis	Neizliječen
115	20	Stanko Petrović	Ratar Surčin	Panaritium digiti.	Izliječen
116	22	Milo Mladenović	(isto) Karlović	Tuberculosis intestini	Umro
117	26	Milan Berdja	(isto) Surčin	Gastroenteritis acuta	Pobolšan
118	33	Ranko Vladisavljević	(isto) Dekanovci	Typhus abdominalis	Neizliječen
119	34	Vukosava Janašević	(isto) Surčin	(?)	Isto
120	35	Dušan Barnković	(isto) Surčin	Polyarthritis rheumatica	Izliječen
121	36	Kiril(?) Čarbovanović	(isto) Petrović Karlović	Vitium cardio	Umro

Broj tekući	Broj glavne matične knjige	Ime bolesnika	Zanimanje i mjesto nadležnosti	Bolest	Je li izliječen ili neizliječen, otpušten, umro
122	39	Živka Vladisavljević	Kučanica Dobanci	Catarrhus	Izliječen
123	40	Marija Vladisavljević	Dijete zatočenice Dobanovci	Gastroenteritis acuta	Izliječen
124	41	Stevan Vladisavljević	Ratar Dobanovci	Gastritis	Isto
125	46	Vladimir Milošević	(?) Jakovo	Gastritis	Isto
126	47	Jovan Dražić	Ratar Batajnica	Bronchitis	Isto
127	48	Ljuba Krajnović	(isto) Dekanovci	Bronchitis acuta	Pobolšan
128	49	Stevan Nikolić	(isto) Obrež	Bronchitis acuta	Izliječen
129	50	Ljubomir Komljenović ⁵²	(isto) Obrež	Gastritis acuta	Isto
130	(?)	Johan Dražić	Ratar u zatočenju Batajnica	Trachoma	Neizliječen
131	(?)	Jovo Rakić ⁵³	(isto) Batajnica	Trachoma	Neizliječen

Tablica 2. Popis pokopanih interniranih Srijemaca na Varaždinskom groblju (izvorni prijepis)⁵⁴

Redni broj	Broj groba	Ime, prezime i zanimanje	Doba, stališ i rodno mjesto	Mjesto obitavanja	Posljednja bolest s koje je umro	Dan i godina kada je sahranjen	Opaska
1	1198	Stanković Stoje zatočenik	66 god. oženjen zatočenik Šašinci	Lipovnik	Tuberkuloza	23. 12. 1915	15 tabla 2 red broj 1198
2	1253	Mladenović Milo ratar (zatočenik)	80 god. udovac Petrovčić Karlovčić Zemun	Varaždin	Tuberkuloza	16. 11. 1916.	15 tabla 2 red broj 1253

⁵² Isto.

⁵³ Isto.

⁵⁴ HR-DAVŽ, 345, Knjiga mrtvaca, Općeniti grobovi, III. (1879) 1903-1918. Izvorni dokument sadrži više stupaca s podacima, no za ovaj rad odabrani su oni podaci koji su ovdje obrađeni. Stupac "Opaska" označava polje, red i broj groba (op. a.).

Redni broj	Broj groba	Ime, prezime i zanimanje	Doba, stališ i rodno mjesto	Mjesto obitavanja	Posljednja bolest s koje je umro	Dan i godina kada je sahranjen	Opaska
3	1216	Hekmedjić Ljubica zatočenica	40 god. nevista Surčin	Varaždin	Tuberkuloza	15. 11. 1916.	15 tabla 2 red broj 1216
4	1255	Bebić Jela zatočenica	60. god. udova Karlovčić	Jurketinec	Tuberkuloza	18. 1. 1916.	15 tabla 4 red broj 1255
5	1261	Tomica (?) Jula zatočenica	61 god. (?)	Gradska bolnica	(?)	29. 1. 1916.	15 tabla 3 red broj 1261
6	1256	Čorkomano vić (?) Kirivoj ratar (zatočenik)	53 god. Petrovčić općina Karlovčić Srijem	Varaždin	Vitium cordis	30. 1. 1916.	15 tabla 3 red broj 1256
7	1254	Gardinovečk i Marija zatočenica	48 god. udata Nikinci	Bisag	Upala pluća	29. 1. 1916.	15 tabla 3 red broj 1254
8	1265	Rešeta Milan zatočenik	52 god. oženjen Šašinci	Varaždin	Nephritis hydrops	3. 2. 1916.	15 tabla 3 red broj 1265
9	1264	Komlenović Stjepan zatočenik	15 god. neoženjen Obrež	Varaždin	Tifus	3. 2. 1916.	15 tabla 3 red broj 1264
10	1258	Vladislavljević Ranko zatočenik	16 god. neoženjen Dobanovci	Varaždin	Tifus	2. 2. 1916.	15 tabla 3 red broj 1258
11	1162	Vešković Anica zatočenica	17 god. neudata Deč	Varaždin	Tifus	8. 2. 1916.	15 tabla 1 red broj 1162
12	1160	Ljubinković Leposava zatočenica	1 god. neudata Petrovčić	Varaždin	Tifus	15. 2. 1916.	15 tabla 1 red broj 1160
13	1150	Sremac Darnika zatočenica	41 god. udata Surčin	Varaždin	Tifus	17. 2. 1916.	15 tabla 3 red broj 1150
14	1152	Teodošnjević Ljubica zatočenica	23 god. udata Jakovo	Varaždin	Tifus	16. 2. 1916.	15 tabla 1 red broj 1152
15	1146	Drhić Kata zatočenica	65 god. udata (?)	Varaždin	Upala pluća	21. 2. 1916.	15 tabla 1 red broj 1146
16	1225	Ignjatović Radko dijete zatočenice	7 dana gradska bolnica	Varaždin	Debilitas vitae	21. 2. 1916.	15 tabla 3 red broj 1225
17	1138	Životić Ivan zatočenik	65 god. udovac Dobanovci	Jurketinec	Tuberkuloza	22. 2. 1916.	15 tabla 1 red broj 1138

Redni broj	Broj groba	Ime, prezime i zanimanje	Doba, stališ i rodno mjesto	Mjesto obitavanja	Posljednja bolest s koje je umro	Dan i godina kada je sahranjen	Opaska
18	1159	Stajačić Stevan zatočenik	74 god. oženjen Novi Karlovci	Varaždin	Vitium cordis	10. 3. 1916.	15 tabla 1 red broj 1159
19	1163	Veselinović Lazar zatočenik	57 god. oženjen Dobanovci	Konjščina	Tuberkuloza	10. 3. 1916.	15 tabla 1 red broj 1163
20	1165	Petrović Milan zatočenik	72 god. oženjen Dobanovci	Konjščina	Vitium cordis	10. 3. 1916.	15 tabla 1 red broj 1165
21	1206	(?) Pajo zatočenik	85 god. oženjen Šašinci	Varaždin	Vitium cordis	9. 1. 1916.	15 tabla 2 red broj 1206
22	1276	Stanisavljević Slavko grč. istoč. zatočenik	33 god. Dobanovci	Varaždin	Upala pluća	13. 1. 1915.	16 tabla 5 red broj 1276
23	1275	Žigić Milan ratar grč. istoč. zatočenik	62 god. oženjen Dobanovci	Varaždin. Umro kao zatočenik u grad. nemoćnici	Bronhitis	23. 1. 1915.	16 tabla 5 red broj 1275
24	1298	Kerečki Milan poljodjelac, zatočenik	61 god. oženjen Bečmen	Varaždin. Zatočenik, umro u grad. nemoćnici	Vitium cordis	8. 2. 1915.	16 tabla 5 red broj 1298
25	1287	Savić Vojin ratar, zatočenik	57 god. oženjen Dobanovci, Srijem	Varaždin. Umro u gradskoj nemoćnici	Tuberkuloza	14. 2. 1915.	16 tabla 5 red broj 1287
26	1291	Deheljan Petar ratar, zatočenik	55 god. oženjen Dobanovci	Varaždin. Umro u gradskoj nemoćnici	Karcinom	18. 2. 1915.	16 tabla 5 red broj 1291
27	1289	Mihajlović Ljubomir poljodjelac, zatočenik	54 god. oženjen Batajnica	Klenovnik. Umro u gradskoj bolnici	Tuberkuloza	17.2.1915	16 tabla 5 red broj 1289
28	1295	Zorkić Vladimir ratar, zatočenik	33 god. oženjen Ugrinovac	Varaždin. Umro u gradskoj nemoćnici	Upala pluća	22. 2. 1915.	16 tabla 5 red broj 1295
29	1304	Marković Nikola zatočenik, gr. istoč. vjere	67 god. udovac Grabovac Srijem	Varaždin. Umro u gradskoj nemoćnici	Tuberkuloza	1. 3. 1915.	16 tabla 5 red broj 1304

Redni broj	Broj groba	Ime, prezime i zanimanje	Doba, stališ i rodno mjesto	Mjesto obitavanja	Posljednja bolest s koje je umro	Dan i godina kada je sahranjen	Opaska
30	1297	Maljković Rado ratar, zatočenik	36 god. oženjen Stari Banovci	Varaždin. Umro u gradskoj nemoćnici	Tuberkuloza	12. 3. 1915.	16 tabla 5 red broj 1297
31	1345	Maljković Lazar ratar, zatočenik	58 god. oženjen Stari Banovci (Slavonija)	Varaždin. Gradska nemoćnica	Bronhitis	29. 3. 1915.	16 tabla 5 red broj 1345
32	1350	Tatić Aleksa ratar, zatočenik	52 god. Dobanovci	Varaždin. Umro u gradskoj nemoćnici	(?)	4. 4. 1915.	16 tabla 7 red broj 1350
33	1352	Krnjeta Gjuro ratar, zatočenik	50 god. oženjen Batajnica	Varaždin. Umro u gradskoj nemoćnici	Nephritis hydrops	9. 4. 1915.	16 tabla 7 red broj 1352
34	1351	Vojinović Živan ratar, zatočenik	25 god. neoženjen Batajnica	Varaždin. Gradska nemoćnica	Gastritis	20. 4. 1915.	16 tabla 7 red broj 1351
35	1353	Vladislavljević Ivan ratar, zatočenik	17 god. neoženjen Dobanovci	Varaždin. Umro u gradskoj nemoćnici	Phthisis pulmonum	20. 4. 1915.	16 tabla 7 red broj 1353
36	1356	Padaljević Mladen ratar, zatočenik	44 god. oženjen Petrovčić Slavonija	Varaždin. Umro u gradskoj nemoćnici	Tuberkuloza	22. 4. 1915.	16 tabla 7 red broj 1356
37	1358	Vlah Dušan zatočenik	36 god. neoženjen Batajnica	Klenovnik. Umro u gradskoj bolnici	Tuberkuloza	23. 4. 1915.	16 tabla 7 red broj 1358
38	1364	Belajev Milan ratar, zatočenik	55 god. oženjen Surčin Zemun	Konjščina. Umro u gradjanskoj nemoćnici u Varaždinu	Hepatitis	30. 4. 1915.	16 tabla 6 red broj 1364
39	1363	Georgijević Naum ratar, zatočenik	27 god. oženjen Petrovčić občina Karlovci	Varaždin. Umro u gradskoj nemoćnici	Tuberkuloza	7. 5. 1915.	16 tabla 8 red broj 1363
40	1365	Novaković Jovan ratar, zatočenik	67 god. oženjen Bečemen, Zemun	Varaždin. Umro u gradskoj nemoćnici	Phthisis pulmonum	12. 5. 1915.	16 tabla 8 red broj 1365

Redni broj	Broj groba	Ime, prezime i zanimanje	Doba, stališ i rodno mjesto	Mjesto obitavanja	Posljednja bolest s koje je umro	Dan i godina kada je sahranjen	Opaska
41	1371	Naic Živan ratar, zatočenik	45 god. oženjen Dobanovci	Varaždin. Umro u gradskoj nemoćnici	Phthisis pulmonum	26. 5. 1915.	16 tabla 8 red broj 1371
42	1379	Krušedolac Todor ratar, zatočenik	71 god. udovac Batajnica	Varaždin. Umro u gradskoj nemoćnici	(?)	9. 6. 1915.	16 tabla 8 red broj 1379
43	1384	Obreški Živan ratar, zatočenik	48 god. oženjen Batajnica	Varaždin. Umro u gradskoj nemoćnici	Tuberkuloza	15. 6. 1915.	16 tabla 6 red broj 1384
44	1391	Čenić Živko ratar	24 god. neoženjen Surčin	Varaždin. Gradska nemoćnica	Upala pluća	27. 6. 1915.	16 tabla 9 red broj 1391
45	1395	Avramović Arkadije grč. istoč. vjero. ratar	62 god. neoženjen Surčin	Varaždin. Gradska nemoćnica	Bronhitis	18. 7. 1915.	16 tabla 6 red broj 1395
46	1403	Uzelac Naum ratar, zatočenik	53 god. oženjen Surčin	Varaždin. Umro u gradskoj nemoćnici	Tuberkuloza	31. 7. 1915.	16 tabla 9 red broj 1403
47	1416	Budiša Jozo ratar, zatočenik, Srbin	74 god. udovac Petrovčić, (?) Zemun	Varaždin. Umro u gradskoj nemoćnici	Miocarditis	11. 9. 1915.	16 tabla 9 red broj 1416
48	1417	Đurdjević Ivan Srbin, internirac, ratar i zatočenik	50 god. oženjen Batajnica	Varaždin. Umro u gradskoj nemoćnici	Vitium cordis	26. 8. 1915.	16 tabla 10 red broj 1417
49	1421	Tuzanov Nenad Srbin, ratar, zatočenik	52 god. oženjen Batajnica	Varaždin. Umro u gradskoj nemoćnici	Miocarditis	27. 9. 1915.	16 tabla 10 red broj 1421
50	1449	Ljubenković Svetozar ratar, zatočenik	52 god. udovac Dobanovci	Varaždin	(?)	16. 11. 1915.	16 tabla 11 red broj 1449
51	1449	Opačić Dimitrije ratar, zatočenik iz Srijema	67 god. Šašinci Mitrovica	Varaždin	Dementia	11. 11. (1915.)	16 tabla 11 red broj 1449

Redni broj	Broj groba	Ime, prezime i zanimanje	Doba, stališ i rodno mjesto	Mjesto obitavanja	Posljednja bolest s koje je umro	Dan i godina kada je sahranjen	Opaska
52	1172	(?) Pero zatočenik	72 god. oženjen Šašinci	Klenovnik	Vitium cordis	14. 11. 1915.	15 tabla 1 red broj 1172
53	1170	Nikolić Vladimir zatočenik	42 god. oženjen Surčin	Varaždin	Tifus	16. 11. 1915.	15 tabla 1 red broj 1170
54		Kovačević Živan zatočenik	33 god. neoženjen Surčin	Varaždin	Vitium cordis	14. 11. 1915.	16 tabla
55	1457	Crnjanski (?) dijete ratnoga zatočenika	2 godine Deč	Tužno	Tuberkuloza	2. 12. 1915.	16 tabla 11 red broj 1457
56	1149	Nikolić Gojko zatočenik	65 god. oženjen Bežanija	Varaždin	Tuberkuloza	7. 3. 1916.	15 tabla 3 red broj 1149
57	1147	(?) Branko zatočenik	16 god. neoženjen Surčin	Varaždin	Tuberkuloza	2. 3. 1916.	15 tabla 3 red broj 1147
58	1139	Jovanović Nešo zatočenik	54 god. oženjen Petrovčić	Varaždin	Tuberkuloza	30. 3. 1916.	15 tabla 3 red broj 1139